

REVISTA GALEGA DE TRADUCCIÓN

VICEVERSA

Nº 14 (2008)

SECRETARIO

Alberto Álvarez Lugrís

CONSELLO DE REDACCIÓN

Valentín Arias López

Teresa Caneda Cabrera

Leandro García Bugaráin

Gonzalo Constenla Bergueiro

Anxo Fernández Ocampo

Xosé Mª Gómez Clemente

Ana Luna Alonso

Camino Noia Campos

Antón Palacio Sánchez

COMITÉ ASESOR

José Bento, Lisboa

Américo Ferrari, Xenebra

Xesús Ferro Ruibal, Pontevedra

Albert Rivas, Barcelona

Antón Santamarina, Santiago

Xabier Senín Fernández, Santiago

Josu Zabaleta, Euskadi

A revista Viceversa e os artigos nela publicados están recollidos nos seguintes índices:

Cambridge Scientific Abstracts – Linguistics and Language Behaviour Abstracts;

MLA International Bibliography; MLA Directory of Periodicals;

TSA-BTS (Translation Studies Abstracts – Bibliography of Translation Studies);

ULRICH'S Periodicals Directory; Latindex; Dialnet; Rebiun;

e-revist@s (CSIC-CINDOC); IEDCYT (CSIC-CINDOC)

DESEÑO DA CAPA: Antón Pulido

REDACCIÓN: Dto. de Filoloxía Galega e Latina da Universidade de Vigo
36310 Vigo - Galicia

ISSN 1135-8920-14

IMPRESIÓN: Tórculo Artes Gráficas.
Rúa de Álvaro Cunqueiro, 3 - baixo. 36205 Vigo.
D. Legal: VG 371-1995

Este volume de *VICEVERSA* publícase cunha axuda da Dirección Xeral de Investigación, Desenvolvemento e Innovación da Xunta de Galicia

SUMARIO

TEORÍA E HISTORIA DA TRADUCIÓN	7
M ^a CONSUELO DE FRUTOS MARTÍNEZ. As dúas traducións galegas do <i>Decamerón</i>	9-41
ANA BUJÁN FRA. Norma e investigación sobre a tradución xurada.....	43-53
INSTRUMENTA.....	55
JOSÉ YUSTE FRÍAS. Ortografía técnica nos textos franceses (III). Os símbolos (segunda parte).....	57-69
XAVIER GÓMEZ GUINOVART, EVA DÍAZ RODRÍGUEZ e ALBERTO ÁLVAREZ LUGRÍS. Aplicacións da lexicografía bilingüe baseada en córpora na elaboración do <i>Diccionario CLUVI inglés-galego</i>	71-87
TRADUCIÓNS XUSTIFICADAS.....	89
MARÍA REIMÓNDEZ. Dende as bambolinas á representación: a tradución dos <i>Teatriños</i>	91-103
JAVIER GUTIÉRREZ CAROU. Un reaccionario italiano do Setecentos na Galiza do século XXI: a <i>Turandot</i> de Carlo Gozzi en galego	105-119
MARGA RODRÍGUEZ MARCUÑO. <i>O segundo sexo</i> . Diario da experiencia vivida	121-129
PATRICIA BUJÁN OTERO. Medindo decisións n' <i>A mediación do mundo</i>	131-137
CRÍTICAS E RECENSIÓNS	139
Beauvoir en galego. OLGA CASTRO VÁZQUEZ	141-144
<i>Turandot</i> , de Carlo Gozzi. CONSUELO DE FRUTOS	145-151
<i>O moicante & A segunda parte do moicante</i> , de Aphra Behn. ÁNGELES TOMÉ.....	153-161
<i>A voda</i> , de Carson McCullers. VANESSA SILVA FERNÁNDEZ	163-167
Faulkner en galego. MARTA DAHLGREN	
<i>La traduction</i> , de Marie-Françoise Cachin. ANA LUNA ALONSO	169-177

INFORMACIÓN	191
Traducións ao galego no ano 2007. ANA LUNA ALONSO..	193-206
Tradución xurada nas comunidades autónomas con lingua propia. Entrevistas a Josep Peñarroja e Lurdes Auzmendi. SUSANA CRUCES COLADO, MARIBEL DEL POZO TRIVIÑO, IOLANDA GALANES SANTOS.....	207-215
Notas sobre a primeira tradución do <i>Ulyses</i> de Joyce ao catalán. ALBERTO LÁZARO	217-229
<i>Trobada de traductors de Mercè Rodoreda</i> . Sobre a tradución de <i>La Plaça del Diamant</i> ao galego. PILAR VILABOI FREIRE.....	231-241
Convocatoria de artigos.....	243-245
Instrucións para os autores.....	247-249

Instrumenta

Ortografía técnica nos textos franceses (III). Os símbolos (segunda parte).
José Yuste Frías

Aplicacións da lexicografía bilingüe baseada en córpora na elaboración do *Dicionario CLUVI inglés-galego*.

Xavier Gómez Guinovart, Eva Díaz Rodríguez, Alberto Álvarez Lugrís

ORTOGRAFÍA TÉCNICA NOS TEXTOS FRANCESES (III): OS SÍMBOLOS (SEGUNDA PARTE)

José Yuste Frías

Universidade de Vigo

jyuste@uvigo.es

<http://webs.uvigo.es/jyuste/index.html>

[Recibido: 30/9/08; aceptado: 14/11/08]

Resumo

Na terceira entrega (Yuste Frías 2005) desta serie de artigos sobre ortografía técnica nos textos franceses, José Yuste Frías ofreceu unha sucinta introdución ó concepto de «símbolo» en tradución para diferenciar claramente os símbolos da escrita poética, onde a imaxinación é a raíña, dos símbolos da escrita braquigráfica na redacción de textos científicos e técnicos, onde impera a razón. Nesta cuarta entrega, dedicada á escritura correcta dos símbolos do Sistema Internacional de Unidades (SI), o autor céntrase nos símbolos con clara vocación universal que afectan as ciencias e técnicas, e aqueles cun valor interpretativo tan único e determinado como únicas, fixas e invariables son as súas grafías con vistas a favorecer, simplificar e asegurar o intercambio global de información científica e técnica de forma abreviada, precisa e exacta. Para a lectura en pantalla da edición dixital deste artigo, o lector debe ter en conta que a escrita incorrecta dos símbolos do SI aparece en vermello, mentres que a escrita correcta, sempre en verde.

Palabras clave Ortografía técnica nos textos franceses, ortotipografía para tradutores, escritura braquigráfica e tradución, símbolos científicos e técnicos, Sistema Internacional de Unidades (SI).

Abstract

In the third part (Yuste Frías 2005) of this series of papers on technical orthography in French texts, José Yuste Frías presented a brief introduction to the concept of “symbol” in translation, clearly differentiating symbols in poetic writing —where imagination rules— from brachygraphic symbols in scientific and technical writing —where reason comes first. In this fourth part, devoted to the correct writing of the symbols in the International System of

Units (SI), the author focuses both on symbols with a clear universal intent that are used in scientific and technical disciplines, and on symbols whose interpretive value is unique and definite in the same way as unique, fixed and invariable are their graphic form in order to facilitate, simplify and ensure a global exchange of scientific and technical information in a brief, precise and exact form. The reader of the electronic version of this paper must bear in mind that the incorrect writing of symbols is shown in red, while the correct form is always shown in green.

Key words Technical orthography in French texts, orthotypography for translators, brachygraphic writing and translation, scientific and technical writing, International System of Units (SI).

Como poderá comprobar o lector atento aos números publicados por esta revista galega de tradución que se chama *Viceversa*, a serie de artigos que titulei no seu día *Ortografía técnica nos textos franceses* ocúpase da importancia esencial que para a revisión e corrección de textos ten a competencia redactora do tradutor en escritura braquigráfica. Tal e como viñen facendo nos tres artigos anteriores a este (V. Yuste Frías, 1999, 2001 e 2005), o obxectivo primordial desta serie de artigos é presentar detalles esenciais da unidade didáctica titulada «escritura braquigráfica y traducción» do programa da materia *Ortotipografía para traductores*¹ que imparto na Facultade de Filoloxía e Tradución da Universidade de Vigo.

Na terceira entrega desta serie de artigos (Yuste Frías, 2005) limiteime a dar unha moi sucinta introdución ao concepto de «símbolo» en tradución para diferenciar claramente os símbolos da escritura poética, onde a imaxinación é raíña, dos símbolos da escritura braquigráfica na redacción de textos científicos e técnicos, onde impera a razón. Os profesionais da tradución expoñémonos constantemente a necesidade de contextualizar sempre o símbolo nos procesos de comunicación tradutora porque non é o mesmo un símbolo en textos científicos e técnicos que un símbolo en textos non científicos nin técnicos expresado a través dunha imaxe material ou mental. Se o símbolo científico ou técnico ten unha vocación esencialmente universal, o símbolo artístico, poético ou literario, moi ao contrario do que todo o mundo adoita pensar, non é universal. Un dos principais obxectivos da miña docencia en terceiro ciclo e posgrao é acabar co tópico da suposta universalidade do símbolo por antonomasia á hora de utilizar a imaxe para comunicar en papel ou en pantalla creacións artístico-poético-literarias da máis variada índole, demostrando que son necesarias e imprescindibles as (para)traducións do símbolo e da imaxe cando se pretende traducir dun país a outro, dunha lingua a outra,

¹ Consúltese en rede <http://webs.uvigo.es/jyuste/OrtotipografiaJoseYUSTEFRIAS.pdf> o programa detallado da materia.

dunha cultura a outra... dun mercado a outro. Na era dixital do mercado global da tradución, símbolo e imaxe xa non poden concibirse como «ilustracións» que simplemente «acompañan» ao texto «subordinado», senón como auténticas producións paratextuais que constitúen, cada día máis, parte esencial dos reais encargos de tradución profesional de textos con imaxe² publicados no tradicional soporte papel ou no soporte multimedia por excelencia: a pantalla. Nos estudos universitarios sobre tradución algúns somos cada día máis conscientes de que se impón unha pedagogía da tradución que forme e oriente «o sentido da mirada» do futuro tradutor profesional para, dunha vez por todas, empezar a pensar en traducir os aspectos simbólicos implícitos na imaxe tan omnipresente no actual mercado profesional da tradución. O acto de percibir unha imaxe non é algo universal senón que é o resultado de todo un proceso cultural, por conseguinte, a imaxe non é universal e, como o símbolo nos textos non científicos nin técnicos, tampouco escapa á maldición de Babel (Cf. Yuste Frías, 2008: 142-143 e 149-151).

Tanto neste artigo como no seguinte³, voume centrar exclusivamente nos símbolos con clara vocación universal que afectan ás ciencias e técnicas, aqueles cuxo valor interpretativo é tan único e determinado como son únicas, fixas e invariables as súas grafías con vistas a favorecer, simplificar e asegurar o intercambio global de información científica e técnica de forma abreviada, precisa e exacta. Empezarei esta cuarta entrega, dedicada aos símbolos do Sistema Internacional de Unidades (SI), coa enumeración das regras básicas de escritura universal de todos os símbolos en textos científicos e técnicos.

1. Regras básicas da escritura universal dos símbolos

O tradutor de textos científicos e técnicos debe ser sempre consciente de que existe unha grafía internacional dos símbolos que obedece a catro grandes regras xerais de escritura dos símbolos que, sen máis dilación, paso a explicitar a continuación:

1. Os símbolos nos textos científicos e técnicos son abreviacións pero non abreviaturas, por iso escribíense sempre sen punto

² Desde 1998, todos os meus cursos de doutoramento centráronse na lectura, interpretación e tradución das estruturas simbólicas dos imaxinarios presentes nas entidades iconotextuais formadas pola parella mestiza texto/imaxe tanto en papel como en pantalla. Contemplado dentro do programa doutoral con mención de calidade que dirixe, xestiona e coordina o Grupo de Investigación T&P da Universidade de Vigo e que leva o seu mesmo nome, **TRADUCCIÓN & PARATRADUCCIÓN (T&P)**, consúltase en rede o programa detallado da cuarta edición do meu curso de doutoramento titulado *Símbolo e imaxe en tradución publicitaria*: http://webs.uvigo.es/paratraduccion/paratraduccion/YUSTEFRIAS_07_09_Para_Web/YusteFrias_07_09.pdf.

³ Que será a quinta entrega da serie e no que, co título *Ortografía técnica nos textos franceses III: os símbolos (terceira parte)*, tratarei os símbolos dos elementos químicos; os símbolos das unidades monetarias dos países; os símbolos dos nomes das linguas do mundo; os símbolos dos nomes dos países do mundo e os símbolos das constelacións do universo.

abreviativo. O símbolo internacional de «litro(s)», *litre(s)* en francés, é **l** e non **l**. Esta última é a abreviatura utilizada en francés para significar a *largeur* na escritura braquigráfica de textos técnicos e a abreviatura utilizada en español para significar «letra», «libro», «línea» o «lugar», segundo os casos, na escritura das abreviaturas bibliográficas.

2. Os símbolos nos textos científicos e técnicos escribíense sempre cunha grafía única, fixa e invariable, válida para todas as linguas do mundo, por iso se chaman «símbolos internacionais». Algúns exemplos: a grafía do símbolo internacional de «hora(s)», *heure(s)* en francés, é sempre **h** e non **H**; a grafía do símbolo internacional de «kilogramo(s)», *kilogramme(s)* en francés, é sempre **kg** e non **kgs**, **Kg**, **Kgs**, **KG** nin **KGS**; a grafía do símbolo internacional de «kilómetro(s)», *kilomètre(s)* en francés, é sempre **km** e non **kms**, **Km**, **Kms**, **KM** nin **KMS**. Ata tal punto é fixa e invariable a grafía dun símbolo internacional que cando todo o texto está escrito en maiúscula a grafía segue sendo sempre a mesma por moi «minúscula» que sexa. Velaquí un exemplo francófono desta segunda regra xeral para cada símbolo internacional anteriormente mencionado:

- *LA CONFÉRENCE EST À 10 h 30, SALLE POLYVALENTE*
- *PERDRE 10 kg SANS AUCUN EFFORT*
- *IL FAUT MARCHER 3 À 4 km CHAQUE JOUR*

3. A grafía dos símbolos nos textos científicos e técnicos non admite nunca morfema de plural, o cal implica que **km** e é o símbolo internacional tanto de *quilómetro* como de *quilómetros*.
4. Entre o símbolo internacional e o elemento a que afecta debe mediar sempre⁴ nos textos científicos e técnicos o chamado «espazo fixo inseparable»⁵ ou o que a cultura tipográfica francesa chama *une espace insécable*, e nunca o chamado «espazo normal» que en francés recibe o nome de *une espace sécable (justifiante)*. Todo iso para evitar sempre a separación dos dous elementos (cifra e símbolo) ao final de liña e atoparse un nunha liña e o outro noutra.

⁴ Excepto nas medidas de ángulo plano onde os símbolos de grao (°), minuto (′) e segundo (″), se pegan á cifra correspondente.

⁵ Para saber como inserir un «espazo fixo e inseparable» coa axuda dun tratamento de textos, véxase Yuste Frías, [2005](#).

2. O Sistema Internacional de Unidades (SI)

O CIPM (Comité Internacional de Pesas e Medidas)⁶ e a antiga comisión SUN⁷ (Símbolos, Unidades e Nomenclatura) da UIPPA⁸ (*Union Internationale de Physique Pure et Appliquée* [Unión Internacional de Física Pura e Aplicada]) crearon o SI (Sistema Internacional de Unidades) en 1960 e foi aceptado pola ISO (Organización Internacional de Normalización)⁹, a CEI (Comisión Electrotécnica Internacional), as normas UNE (Una Norma Española) e as normas AFNOR (Asociación Francesa de Normalización).

O *sistema internacional de unidades* chamábase antes *sistema métrico decimal*. Era un sistema que se estableceu en Francia co fin de liquidar os dous grandes inconvenientes que presentaban as antigas medidas: unidades co mesmo nome variaban dunha provincia a outra; as subdivisións das diferentes medidas non eran decimais, o cal representaba grandes complicacións para o cálculo. Tratábase de crear un sistema simple e único de medidas que puidese reproducirse con exactitude en calquera momento e en calquera lugar, con medios dispoñibles para calquera persoa. Tal e como se conta no breve percorrido histórico do SI que publica o BIPM no seu sitio web (<http://www.bipm.org/fr/si/history-si/>) empezouse a denominar «sistema métrico» a un conxunto de unidades de medida definidas rigorosamente e de valor universal. Francia foi o primeiro país en que se instituíu este sistema pola lei de 18 xerminal Ano III (7 de abril de 1795). A lei de 19 frimario Ano VIII (10 de decembro de 1799) deu valor aos *patróns* (os *étalons* en francés) de platino do metro e do quilogramo depositados nos arquivos nacionais da República Francesa en París o 22 de xuño de 1799. En 1837 (lei de 4 de xullo) o sistema métrico foi declarado obrigatorio en Francia a partir do 1 de xaneiro de 1840 (os tres anos que separaban a lei da súa aplicación estaban destinados a permitir aos usuarios afacerse ás novas unidades e transformar os seus instrumentos). Na forma en que estaba concibido nas leis de xerminal Ano III e de frimario Ano VIII, o sistema métrico só definía un número limitado de unidades. A lei de 2 de abril de 1919 estendía o sistema métrico ás unidades de resistencia eléctrica, de intensidade, etcétera, mentres que a lei de 26 de xullo de 1919 establecía ademais as unidades secundarias (superficie, volume, potencia, etc.). Paralelamente a esta evolución dos sistemas de medida en Francia, outros países adoptaron o sistema métrico francés (Holanda en 1816, España en 1849 e, a partir de 1860,

⁶ Máis coñecido polas siglas internacionais BIPM (*Bureau International des Poids et Mesures*).

⁷ Desde 1978 comisión SUNAMCO (*Symbols, Units, Nomenclature, Atomic Masses & Fundamental Constants*).

⁸ En inglés IUPAP (*International Union of Pure and Applied Physics*).

⁹ ISO non é un acrónimo, aínda que poida interpretarse como *International Standardization Organization*. Para denominar a esta organización elixiuse o prefixo grego «isos» porque significa «igual en calquera respecto: número, tamaño, forza, valor, etc.», tal e como sucede coas palabras «isotermo», «isobara», etc.

a maioría dos países occidentais). O 20 de maio de 1875 foi fundada unha Oficina Internacional de Pesos e Medidas por unha convención internacional, chamada *Convención do Metro*, cuxa sede foi instalada no Parc de Saint-Cloud en Sèvres, dentro dun edificio maxestuoso que xa tiña máis de douscentos anos: o *pavillon de Breteuil*. A súa misión era construír e conservar os patróns de medida e comparalos cos patróns nacionais dos diferentes Estados que se adheriron á Convención do Metro. En 1889, os patróns definitivos do metro e do quilogramo foron depositados nas bóvedas do *pavillon de Breteuil*, un edificio emblemático inaugurado por Luís XIV o 11 de agosto de 1672, tal e como reza a historia deste edificio que tamén se pode ler no sitio web do BIPM (<http://www.bipm.org/fr/bipm/history/>).

3. A escritura dos símbolos do Sistema Internacional de Unidades (SI)

3.1. Á parte de rexerse polas catro regras xerais mencionadas ao principio deste artigo, a escritura dos símbolos das sete unidades básicas do sistema internacional de unidades (SI) (*metro*¹⁰, *quilogramo*¹¹, *segundo*¹², *amperio*¹³, *kelvin*¹⁴, *mol*¹⁵ e *candea*¹⁶) así como a dos seus múltiplos e os seus submúltiplos debe respectar en todo momento a grafía internacional establecida porque é sempre a mesma, fixa e inmutable, en todas as linguas do mundo. Así, por

¹⁰ O *metro* (m) [*Le mètre* en francés] é a lonxitude do traxecto percorrido no baleiro pola luz durante 1/299.792.458 de segundo (Cf. a definición da unidade básica de lonxitude, o [metro](#), dada polo BIPM).

¹¹ O *quilogramo* (kg) [*Le kilogramme* en francés] é a unidade de masa; é igual á masa do prototipo internacional do quilogramo (Cf. a definición da unidade básica de masa, o [quilogramo](#), dada polo BIPM).

¹² O *segundo* (s) [*La seconde* en francés] é a duración de 9.192.631.770 períodos da radiación correspondente á transición entre os dous niveis hiperfinos do estado fundamental do átomo de cesio 133 (Cf. a definición da unidade básica de tempo, o [segundo](#), dada polo BIPM).

¹³ O *amperio* ou *ampere* (A) [*L'ampère* en francés] é a intensidade dunha corrente constante que, mantida en dous condutores paralelos, rectilíneos, de lonxitude infinita, de sección circular despreziable e colocados a unha distancia dun metro o un do outro no baleiro, produce entre estes dous condutores unha forza igual a 2×10^{-7} N por metro de lonxitude (Cf. a definición da unidade básica da corrente eléctrica, o [amperio](#), dada polo BIPM).

¹⁴ O *kelvin* (K), [*Le kelvin* en francés] unidade de temperatura termodinámica, é a fracción 1/273,16 da temperatura termodinámica do punto tripla da auga (Cf. a definición da unidade básica de temperatura termodinámica, o [kelvin](#), dada polo BIPM).

¹⁵ O *mol* (mol) [*La mole* en francés] é a cantidade de sustancia dun sistema que contén tantas entidades elementais como átomos hai en 0,012 kg de carbono 12. Cando se emprega o mol, as entidades elementais deben ser especificadas e poden ser átomos, moléculas, ións, electróns, outras partículas ou agrupamentos especificados de tales partículas (Cf. a definición da unidade básica de cantidade de materia, o [mol](#), dada polo BIPM).

¹⁶ A *candea* (cd) [*La candela* en francés] é a intensidade luminosa, nunha dirección dada, dunha fonte que emite unha radiación monocromática de frecuencia 540×10^{12} Hz e cuxa intensidade radiante, nesta dirección, é 1/683 W por estereorradián (Cf. a definición da unidade básica de intensidade luminosa, a [candea](#), dada polo BIPM).

exemplo, cando se escriben as horas con cifras¹⁷, a escritura do símbolo internacional do SI para a *hora* é sempre **h** en todos os idiomas do mundo e nunca **H**, que adoita ser o erro máis frecuentemente cometido en cada lingua e que en realidade corresponde ao símbolo internacional da unidade de inductancia *henry*¹⁸. As aberrantes grafías **H**, **Hs.**, **hrs**, **hrs.** tampouco son símbolos internacionais do SI para escribir a *hora*. Por outra banda, xa que menciono detalles sobre a correcta escritura do símbolo da hora, cómpre lembrar aquí e agora, que cando se escribe a hora con cifra nun tratamento de textos, débese teclear a cifra seguida dun espazo fixo e inseparable¹⁹ e a continuación o símbolo internacional **h** que, á súa vez, vai seguido doutro espazo fixo e inseparable se na escritura da hora se vai a indicar tamén os minutos. Así, a grafía correcta para escribir en cifra a hora²⁰ de *vingt heures quarante cinq* («as oito menos cuarto da tarde») é: 20 **h** 45 e non 20**H**45, 20 **H.** 45 o 20**hrs** 45.

3.2. Hai que ter moi en conta que os símbolos internacionais do SI se escriben sempre en minúscula se derivan de nomes comúns²¹ e con maiúscula se derivan de nome propios²²: así, por exemplo, escríbese **m** para *metro*, pero **N** para *newton*.

3.3. Os símbolos internacionais do SI só se empregan se van precedidos dun número escrito en cifras: 50 **g** e non *cinquante g*. Se o número está escrito en letra, non se usa o símbolo e escríbese a unidade con todas as súas letras, podendo tomar a marca de plural se fose necesario:

- *Il blanchit des tonnes d'argent sale*
- *Il parcourut trente kilomètres en six heures*

3.4. Todo tradutor de textos científicos e técnicos debe ser consciente de que xamais pode iniciarse unha frase coa escritura dun símbolo internacional do SI illado, sempre haberá unha cifra antes.

3.5. En canto ao tamaño ou tipo de letra con que deben escribirse os símbolos do SI o tradutor de textos científicos e técnicos debe saber que sempre deben grafarse en caracteres redondos, é dicir, rectos ou normais; non se admite a letra cursiva nin tampouco debe escribirse con versalitas, versais ou negriña aínda que o resto das letras que rodeen os símbolos do SI aparezan escritas de

¹⁷ A hora escríbese con cifras cando indica o tempo investido nunha competición ou o momento en que algo ha de realizarse.

¹⁸ Un *henry* (**H**) é a inductancia eléctrica dun circuíto pechado no que se produce unha forza electromotriz de 1 V, cando a corrente eléctrica que percorre o circuíto varía uniformemente a razón dun ampere por segundo.

¹⁹ Para saber como inserir un «espazo fixo e inseparable» coa axuda dun tratamento de textos, véxase Yuste Frías, 2005.

²⁰ Canto á puntuación das horas na escrita con cifra, cómpre comentar que a ISO recomenda empregar os dous puntos, e non o punto, cando se escriben horarios dixitais: as 20:45.

²¹ Cando o símbolo de *litro* (**l**) pode chegar a confundirse co dígito **1**, pódese usar a maiúscula **L**.

²² Cando un símbolo de dúas letras provén dun nome propio, a inicial é maiúscula. Por exemplo **Pa** para *pascal* e **Hz** para *hertz*.

calquera dos xeitos mencionados.

3.6. Os múltiplos e submúltiplos das unidades constrúense coa axuda de prefixos que proveñen de catro linguas:

- do grego: *exa-*, *péta-*, *téra-*, *giga-*, *méga-*, *kilo-*, *hecto-*, *déca-*, *micro-* e *nano-*
- do latín: *déci-*, *centi-* e *milli-*
- do danés: *femto-* e *atto-*
- e do español: *pico-*

Todos estes prefixos únense ás unidades sen espazo nin guión: décalitre, kilomètre, milligramme. Por conseguinte, o símbolo do prefixo tamén se xustapón directamente ao símbolo da unidade:

- **c** (*centi*) + **g** (*gramme*) = **cg** (*centigramme*)
- **k** (*kilo*) + **g** (*gramme*) = **kg** (*kilogramme*)
- **G** (*giga*) + **Hz** (*hertz*) = **GHz** (*gigahertz*)

Os símbolos dos prefixos que indican os múltiplos das unidades escríbense con maiúscula, excepto *déca* (**da**), *hecto* (**h**) e *kilo* (**k**), mentres que os símbolos dos prefixos que indican os submúltiplos das unidades escríbense con minúscula. A continuación, acompañados dos factores numéricos decimais polos que se multiplica a unidade, os prefixos dos múltiplos e submúltiplos escritos en francés e a grafía internacional correcta dos símbolos correspondentes, presento unha táboa dos múltiplos e submúltiplos decimais das unidades SI coa súa expresión numérica en cifra e a súa correspondente lectura interpretativa na lingua francesa entre parénteses:

Cadro 1. Táboa dos múltiplos e submúltiplos decimais das unidades SI

Expresión numérica	Factor	Prefixo	Símbolo
1 000 000 000 000 000 000 000 000 (un quadrillion de fois plus grand)	10 ²⁴	yotta	Y
1 000 000 000 000 000 000 000 000 (mille trillions de fois plus grand)	10 ²¹	zetta	Z
1 000 000 000 000 000 000 000 (un trillion de fois plus grand)	10 ¹⁸	exa	E
1 000 000 000 000 000 000 (mille billions de fois plus grand)	10 ¹⁵	péta	P
1 000 000 000 000 (un billion de fois plus grand)	10 ¹²	téra	T
1 000 000 000 (un milliard de fois plus grand)	10 ⁹	giga	G
1 000 000 (un million de fois plus grand)	10 ⁶	méga	M
1 000 (mille fois plus grand)	10 ³	kilo	k
100 (cent fois plus grand)	10 ²	hecto	h

10 (dix fois plus grand)	10^1	déca	da
0,1 (un dixième ou dix fois plus petit)	10^{-1}	déci	d
0,01 (un centième ou cent fois plus petit)	10^{-2}	centi	c
0,001 (un millième ou mille fois plus petit)	10^{-3}	mili	m
0,000 001 (un millionième ou un million de fois plus petit)	10^{-6}	micro	μ
0,000 000 001 (un milliardième un milliard de fois plus petit)	10^{-9}	nano	n
0,000 000 000 001 (un billionième ou un billion de fois plus petit)	10^{-12}	pico	p
0,000 000 000 000 001 (un millibillionième ou mille billions de fois plus petit)	10^{-15}	femto	f
0,000 000 000 000 000 001 (un trillionième ou un trillion de fois plus petit)	10^{-18}	atto	a
0,000 000 000 000 000 000 001 (un millitrillionième ou mille trillions de fois plus petit)	10^{-21}	zepto	z
0,000 000 000 000 000 000 000 001 (un quatrillionième ou un quatrillion de fois plus petit)	10^{-24}	yocto	y

Para terminar cos símbolos do Sistema Internacional de Unidades (SI) velaquí unha táboa dos símbolos das unidades SI moi comúns na redacción de textos científicos e técnicos franceses, coa designación correspondente en francés de cada unidade:

Cadro 2. Táboa dos símbolos das unidades SI

Unidade	Símbolo
ampère	A
ampère par mètre	A/m
ampère-heure	Ah
are	a
bar	bar
barn	b
becquerel	Bq

Unidade	Símbolo
calorie	cal
candela	cd
candela par mètre carré	cd/m ²
centiare	ca
centigramme	cg
centilitre	cl
centimètre	cm
coulomb	C
coulomb par kilogramme	C/kg
décagramme	dag
décalitre	dal
décamètre	dam
décibel	dB
décigramme	dg
décilitre	dl
décimètre	dm
degré Baumé (<i>acidité</i>)	°B
degré Celsius (<i>température</i>)	°C
degré d'angle	°
degré Fahrenheit (<i>température</i>) ²³	°F
électronvolt	eV
farad	F
gal	Gal
grade (<i>ou gon</i>)	gon
gramme	g
gray	Gy
hectare	ha
hectogramme	hg
hectolitre	hl
hectomètre	hm
hectoPascal	hPa
hectowatt	hW
henry	H
hertz	Hz
heure	h
joule	J
joule par kelvin	J/K

²³ Tanto na grafía do símbolo de graos Fahrenheit (°F) como na do símbolo de graos Celsius (°C) e na do símbolo de graos Baumé (°B) o símbolo de grao (°) vai sempre pegado ás letras F, C e B, respectivamente, formando con elas novos símbolos, separándose da cifra con espazo fixo e inseparable: **37 °C**. Se non aparecen as letras F, C o B, o signo de grao (°)xúntase á cifra: **37°**.

Unidade	Símbolo
joule par kilogramme-kelvin	J/(kg-K)
jour	d ou j
kelvin (<i>température absolue</i>)	K
kiloampère	kA
kilogramme	kg
kilogramme par mètre	kg/m
kilogramme par mètre carré	kg/m ²
kilogramme par mètre cube	kg/m ³
kilohertz	kHz
kilojoule	kJ
kilomètre	km
kilomètre para heure	km/h
kilooctet	ko
kilopascal	kPa
kilovolt	kV
kilovoltampère	kVA
kilowatt	kW
kilowattheure	kWh
litre ²⁴	l
lux	lx
mégahertz	MHz
mégajoule	MJ
mégamètre	Mm
mégaoctet	Mo
mètre	m
mètre carré	m ²
mètre cube	m ³
mètre par seconde	m/s
mètre cube par seconde	m ³ /s
microgramme	µg
micromètre	µm
microseconde	µs
milliampère	mA
milligramme	mg
millilitre	ml
millimètre	mm
milliseconde	ms
millivolt	mV

²⁴ Dado que nos programas informáticos de tratamento de textos a cifra 1 (un) ten unha escritura que pode chegar a confundirse coa letra L en minúscula (l), recoméndase grafar cun L en maiúscula o símbolo do litro para non confundilo neses casos coa cifra 1.

Unidade	Símbolo
minute (<i>angle</i>)	'
minute (<i>temps</i>)	min
mole	mol
newton	N
newton-mètre	N·m
newton par mètre	N/m
octet	o
ohm	Ω
pascal	Pa
pascal-seconde	Pa·s
radian	rad
radian par seconde	rad/s
radian para seconde carrée	rad/s ²
seconde (<i>angle</i>)	"
seconde (<i>temps</i>)	s
siemens	S
sievert	Sv
stéradian	sr
stère	st
tesla	T
tex	tex
tonne	t
tour	tr
tour par minute	tr/min
tour par seconde	tr/s
unité de masse atomique	u
volt	V
volt par mètre	V/m
voltampère	VA
watt	W
watt par mètre carré	W/m ²
watt par mètre-kelvin	W/(m·K)
wattheure	Wh
weber	Wb

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- BUREAU INTERNATIONAL DES POIDS ET MESURES (BIPM) *Site web officiel du BIPM. Version française*, París: BIPM <http://www.bipm.org/>
- YUSTE FRÍAS, J. (1999) «Ortografía técnica nos textos franceses (I): as abreviaturas», *Viceversa*, 5: 63-74. Artículo impreso dispoñible na rede: <http://webs.uvigo.es/jyuste/JoseYusteFrias%201999d.pdf>
- (2001) «Ortografía técnica nos textos franceses (II): as siglas e os acrónimos», *Viceversa*, 6: 161-192. Artículo impreso dispoñible na rede: <http://webs.uvigo.es/jyuste/JoseYusteFrias%202001d.pdf> e <http://webs.uvigo.es/webatg/viceversa/files/6/acronimos.pdf>
- (2005) «Ortografía técnica nos textos franceses (III): os símbolos (primeira parte)» *Viceversa*, 11 (2005): 173-181. Artículo impreso dispoñible na rede: <http://webs.uvigo.es/jyuste/JoseYusteFrias2005nh.pdf> e <http://webs.uvigo.es/webatg/viceversa/num11.htm>
- (2008) «Pensar en traducir la imagen en publicidad: el sentido de la mirada» *PLP Pensar La Publicidad. Revista internacional de investigaciones publicitarias*, vol. II, n.º 1 (2008): 141-170. Artículo impreso dispoñible na rede: <http://webs.uvigo.es/paratraduccion/JoseYusteFrias2008.pdf>